

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 19 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΡΕΙΣ (3)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Στην προσπάθειά μας να ορίσουμε τον άνθρωπο, προβαίνουμε σε προσεκτική παρατήρηση των ενεργειών του. Και βλέπουμε πως οι ενέργειές του κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες. Είναι αυτές που ανάγονται στο «είναι» του και οι άλλες που ανάγονται στο «έχειν» του. Ο άνθρωπος επιθυμεί να είναι και θέλει να έχει. Τούτο σημαίνει πως ο άνθρωπος δεν είναι ακόμη και δεν έχει ακόμη. Συνεπώς, η ριζική κατάσταση του ανθρώπου είναι η ελλειμματικότητά του. Πρόκειται για μια αίσθηση έλλειψης την οποία πότε τη νοεί ως έλλειψη του «είναι» και πότε ως έλλειψη του «έχειν» του. Ο διχασμός αυτός της αίσθησης της έλλειψης είναι κεφαλαιώδης, αλλά και μοιραίος για την έκβαση του πεπρωμένου του ανθρώπου.

Η συναίσθηση της έλλειψης είναι το καίριο χαρακτηριστικό του ανθρώπου. Ο άνθρωπος δεν νοείται χωρίς αυτή τη συναίσθηση. Δεν υπάρχει πλήρης άνθρωπος. Επειδή, όμως, η έλλειψη ακριβώς αυτή γίνεται αισθητή, σημαίνει πως υπάρχει και η ροπή αποφυγής της, δηλαδή η ροπή προς την πληρότητα, την τελειότητα. Από μian άποψη, πολιτισμός είναι η απάντηση του ανθρώπου στην πρόσκληση αυτής της έλλειψης, που συναισθάνεται να απειλεί την ύπαρξή του. Ο πνευματικός πολιτισμός είναι η απάντηση στην έλλειψη του «είναι» του ανθρώπου, ενώ ο τεχνολογικός πολιτισμός είναι η απάντηση στην έλλειψη του «έχειν».

Όσο πιο πνευματικός είναι ο πολιτισμός στο σύνολό του ή ο άνθρωπος ατομικά, τόσο περισσότερο ενδιαφέρεται για το «είναι» του και τόσο λιγότερο για το «έχειν» του. Οι θρησκευτικού τύπου πολιτισμοί, λ.χ., ενδιαφέρονταν για το «είναι» του ανθρώπου. Και οι άνθρωποι απαιτούσαν από τον εαυτό τους την οντολογική τους τελείωση, δηλαδή να δημιουργήσουν ένα «είναι» άξιο να σταθεί ενώπιον του Θεού. Αλλά και, γενικότερα, διηνεκής μέριμνά τους ήταν πώς να βελτιώσουν τον εαυτό τους εσωτερικά, για να είναι άξιοι ενός υψηλού μέτρου (θρησκευτικού, ηθικού, αισθητικού, φιλοσοφικού), το οποίο παρείχε την οντολογική πληρότητα. Αποκλειστικό έργο του πνευματικού πολιτισμού είναι να φτειάζει ανθρώπους σύμφωνα με τα ιδεατά πρότυπα τα οποία παρέχουν την τελείωση και διασώζουν τον άνθρωπο από τις μηδενιστικές ροπές.

Αυτό είναι και το περιεχόμενο της παιδείας του πνευματικού πολιτισμού: να διασώσει το «είναι» του ανθρώπου από το μηδέν που το απειλεί να το καταστήσει από δυνατότητα, πραγματικότητα. Ο πνευματικός πολιτισμός, όποια μορφή και να προσλάβει, εντέλει κατατείνει στη «σωτηρία» του ανθρώπου, θρησκευτική, ηθική, φιλοσοφική, αισθητική —στη διαπεραίωσή του προς την τελειότητα. Βεβαίως, η τελειότητα αυτή τίθεται ως όριο. Διότι ποτέ δεν πραγματοποιείται τελείως.

Αντίθετα, ο τεχνολογικός πολιτισμός θέλει να διασώσει τον άνθρωπο όχι με την εσωτερική του μεταποίηση, αλλά με την εξωτερική του εξασφάλιση, με το «έχειν» του. Δεν απαιτεί από τον άνθρωπο καμιά συμμόρφωση προς υψηλές ιδεατές αρχές τελειότητας, παρά μόνο συμμετοχή στον παραγωγικό μηχανισμό. Όποιος μετέχει σ' αυτόν τον μηχανισμό θα «σωθεί» με την έννοια πλέον ότι θα «εξασφαλίσει» την ύπαρξή του με άφθονη τροφή, ενδυμασία, κατοικία, καταναλωτικά αγαθά. Σ' αυτόν τον πολιτισμό δεν απειλείται η ύπαρξη από τη γύμνια, την έλλειψη εν γένει των υλικών μέσων για την ικανοποίηση των βιοτικών αναγκών.

Οι άνθρωποι αυτού του πολιτισμού δεν νιώθουν ότι υπολείπονται στο «είναι» τους, αλλά νιώθουν έντονα ότι υπολείπονται στο «έχειν» τους. Γι' αυτό, δεν θέτουν ως στόχο να φτειάζουν τον εαυτό τους, αλλά να φτειάζουν περιουσία. Η παιδεία του πολιτισμού αυτού συνίσταται στην

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

εκπαίδευση του ανθρώπου να είναι ικανός παραγωγός υλικών αγαθών. Δεν ενδιαφέρεται για τη μόρφωση της εσωτερικότητας του ανθρώπου ως ανθρώπου, διότι ο τεχνολογικός πολιτισμός δεν έχει πνευματικά κριτήρια. Κριτήριά του είναι η αποδοτικότητα στην οικονομική παραγωγή. Γι' αυτό, η μόνη επιβράβευση που παρέχει και που αναγνωρίζεται, είναι η οικονομική προαγωγή.

Η ασφάλεια που παρέχει το «έχειν» είναι υπολογίσιμη. Διότι ο άνθρωπος πάντοτε υπέφερε δεινώς από έλλειψη μέσων. Ωστόσο, η πλησμονή των μέσων δεν εξασφαλίζει εντέλει την ύπαρξη ως ύπαρξη. Υπάρχουν κίνδυνοι που υπερβαίνονται με τα μέσα του «έχειν». Υπάρχουν, όμως, κίνδυνοι που το «έχειν» είναι ανίκανο να τους αντιμετωπίσει. Προεξάρχουν οι κίνδυνοι της εσωτερικής απαξίωσης, που αντιμετωπίζονται μόνο με μέσα πνευματικά, με τα μέσα του «είναι».

Περαιτέρω, το «έχειν» δεν εξασφαλίζει τη χαρά, την αγάπη, τη γοητεία του κόσμου των αισθητικών και άλλων ιδεών, τη βαθειά ηδονή των πνευματικών επιτευγμάτων. Διότι αυτά ανάγονται στο «είναι» και όχι στο «έχειν». Το «έχειν» εξασφαλίζει εξωτερικό πλούτο και εσωτερική ένδεια. Γι' αυτό, εντέλει, δεν σώζει, αλλά αφανίζει. Εγκαθιστά το μηδέν μέσα στην ψυχή και στο πνεύμα του ανθρώπου.

Χρήστος Μαλεβίτσας, *Πολιτεία και Ερημιά*, Εκδόσεις «Δωδώνη», Αθήνα 1975, σσ. 79-82 (διασκευή).

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 80 έως 100 λέξεων το περιεχόμενο του αποσπάσματος που ακολουθεί: «...το «έχειν» δεν εξασφαλίζει τη χαρά, την αγάπη, τη γοητεία του κόσμου των αισθητικών και άλλων ιδεών, τη βαθειά ηδονή των πνευματικών επιτευγμάτων».

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε δύο τρόπους ανάπτυξης στην τρίτη παράγραφο του κειμένου (*Όσο πιο πνευματικός ... από τις μηδενιστικές ροπές.*) και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 6

β) Ποια νοηματική σύνδεση εκφράζουν οι διαρθρωτικές λέξεις;
αντίθετα (στην πέμπτη παράγραφο)
γι' αυτό (στην έκτη παράγραφο, το πρώτο από τα δύο)
διότι (στην έβδομη παράγραφο)
περαιτέρω (στην όγδοη παράγραφο).

Μονάδες 4

B3. α) Να γράψετε από μία πρόταση για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις, έτσι ώστε να διαφαίνεται η σημασία τους (χωρίς να αλλάζει η γραμματική τους κατηγορία):
έκβαση, διηνεκής, ιδεατός, συνίσταται, ένδεια.

Μονάδες 5

β) Από το δεύτερο συνθετικό της καθεμίας από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου, να γράψετε δύο λέξεις ομόρριζες, ένα ουσιαστικό και ένα επίθετο, απλό ή σύνθετο:
προβαίνουμε, απαιτούσαν, δημιουργήσουν, κατατείνει, υπολείπονται.

Μονάδες 5

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

- B4.** Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης στα παρακάτω αποσπάσματα και να τη μετατρέψετε στο άλλο είδος:
- α) *«Πρόκειται για μια αίσθηση έλλειψης την οποία πότε τη νοεί ως έλλειψη του «είναι» και πότε ως έλλειψη του «έχειν» του.»* (μονάδες 2)
- β) *«Ωστόσο, η πλησμονή των μέσων δεν εξασφαλίζει εντέλει την ύπαρξη ως ύπαρξη.»* (μονάδες 3)

Μονάδες 5

- Γ1.** *«Ο άνθρωπος επιθυμεί να είναι και θέλει να έχει».* Σε ένα αποδεικτικό δοκίμιο (500-600 λέξεων) να αναφέρετε: α) παράγοντες που ωθούν τον σύγχρονο άνθρωπο στην αλόγιστη επιδίωξη του «έχειν»• β) εφόδια που απαιτούνται, προκειμένου ο άνθρωπος να επιτύχει την εξισορρόπηση ανάμεσα στο «έχειν» και το «είναι».

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο του τετραδίου να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα Ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο και να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Ώρα δυνατής αποχώρησης: 18.00.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 3ΗΣ ΑΠΟ 3 ΣΕΛΙΔΕΣ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 19 ΙΟΥΝΙΟΥ 2014**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

- A1.** Ο συντάκτης του κειμένου αναφέρεται στο χαρακτηριστικότερο γνώρισμα του ανθρώπου, που είναι η αδυναμία πλήρωσης των υλικών και πνευματικών του αναγκών. Ωστόσο, με τη δημιουργία της τεχνολογικής και πνευματικής διάστασης του πολιτισμού ο άνθρωπος τείνει να τελειοποιηθεί ως οντότητα. Αναμφίβολα, τα πνευματικά δημιουργήματα του πολιτισμού διασώζουν την εσωτερική ανθρώπινη υπόσταση από τη ματαιοδοξία και την κενότητα, χωρίς αυτό να επιτυγχάνεται επαρκώς. Από την άλλη, τα τεχνολογικά επιτεύγματα διασφαλίζουν την άνοδο του βιοτικού επιπέδου του ανθρώπου, κάτι που προϋποθέτει την παραγωγή και συνακόλουθη απόκτηση υλικών μέσων. Η μονομερής επιδίωξη του σύγχρονου ανθρώπου για πλουτισμό υπερκερά τις πραγματικές ανάγκες του, γι' αυτό και αλλοτριώνεται ηθικά, ψυχικά και πνευματικά.
- B1.** Η καταναλωτική μανία του σύγχρονου ανθρώπου τον αποπροσανατολίζει από ηθικές και πνευματικές αξίες και τον καταρρακώνει ψυχικά. Πιο συγκεκριμένα, το άγχος για την απόκτηση όλο και περισσότερων υλικών αγαθών οδηγεί στην αδιαφορία για την πνευματική καλλιέργεια και απομακρύνει από ιδεολογικές αναζητήσεις και υψηλά ιδανικά. Το άτομο εγκλωβίζεται στη μονομερή επιδίωξη του πλουτισμού και του επιφανειακού υλικού ευδαιμονισμού, γι' αυτό δεν μπορεί να καλλιεργήσει την κρίση, τον προβληματισμό και τη δημιουργική του φαντασία, ώστε να απολαύσει την ωραιότητα του πνεύματος. Μόνο η συνειδητοποίηση αυτού του ελλείμματος μπορεί να στρέψει τον άνθρωπο σε μια ανώτερη πνευματική και αισθητική καλλιέργεια που θα τον ανυψώσει και ολοκληρώσει.

B2. α) Παράδειγμα: «Οι θρησκευτικού τύπου πολιτισμοί, λ.χ. ενδιαφέρονταν για το «είναι» του ανθρώπου», καθώς δίνεται παράδειγμα πνευματικού πολιτισμού.
Αίτιο-αποτέλεσμα: «Όσο πιο πνευματικός είναι ο πολιτισμός...έργο του πνευματικού πολιτισμού... παρέχουν την τελείωση...», καθώς δίνονται τα αποτελέσματα του πνευματικού πολιτισμού.

β) αντίθετα: αντίθεσης-εναντίωσης
γι' αυτό: αιτίου-αποτελέσματος
διότι: αιτιολόγησης
περαιτέρω: προσθήκης

B3. α) Η αναζήτηση της αγνοούμενης δεν είχε αίσια έκβαση.
Η διηλεκτική επιτάχυνση του τεχνολογικού πολιτισμού προξενεί προβλήματα στη φύση και τον άνθρωπο.
Η ιδεατή αναζήτηση της ευτυχίας αποτελεί μέριμνα κάθε ανθρώπου.
Η απόκτηση της ελευθερίας κάθε λαού συνίσταται στους αγώνες που απαιτούνται για τη διεκδίκησή της.
Η πνευματική ένδεια του σύγχρονου ανθρώπου οφείλεται κυρίως στον υλιστικό τρόπο ζωής που αποστρέφεται καθετί πνευματικό ή ηθικό.

β) διάβαση	βατός
αίτημα	απαιτητικός
εργασία	εργατικός
ανάταση	εκτενής
έλλειψη	ελλειπτικός

B4. Η ενεργητική θα μετατραπεί σε παθητική σύνταξη.
«Πρόκειται για μια αίσθηση έλλειψης η οποία πότε νοείται ως έλλειψη του «είναι» και πότε ως έλλειψη του «έχειν» του».
«Ωστόσο, από την πληθυσμολογία των μέσων δεν εξασφαλίζεται εντέλει η ύπαρξη ως ύπαρξη».

Γ1. Κριτήριο αξιολόγησης του σύγχρονου ανθρώπου το «έχειν».

Παράγοντες που ωθούν στην αλόγιστη επιδίωξη του «έχειν»:

Αλματώδης ανάπτυξη της τεχνολογίας, συνακόλουθη αύξηση παραγωγής αγαθών.

Υλιστικό πλαίσιο ζωής ως γνώρισμα της εποχής.

Οικονομική πολιτική που επιδιώκει μεγιστοποίηση κέρδους.

Άνοδος βιοτικού επιπέδου, θεοποίηση χρήματος.

Ανεπάρκεια φορέων αγωγής, οικογένειας, σχολείου, ΜΜΕ. Πιο συγκεκριμένα:

Η οικογένεια επιδιώκει πλουτισμό λόγω εσφαλμένης ιεράρχησης αξιών.

Το τεχνοκρατικό σχολείο στοχεύει στην εξειδίκευση και πνευματική μονομέρεια.

Τα ΜΜΕ προβάλλουν ως νοοτροπία την υπερκατανάλωση στο πλαίσιο του ανταγωνισμού και της χειραγώγησης των πολιτών.

Η διαφήμιση με επιστημονικά ακατανίκητους προπαγανδιστικούς μηχανισμούς προκαλεί πλασματικές ανάγκες.

Απουσία πνευματικών ανθρώπων, αφού αδυνατούν να εμπνεύσουν για αναζήτηση πνευματικών, ηθικών αξιών και ανθρωπιστικών ιδανικών.

Εφόδια εξισορρόπησης «έχειν» - «είναι»:

Συνειδητοποίηση της ψευδαίσθησης του υλικού ευδαιμονισμού.

Επαναπροσδιορισμός αξιών, επανιεράρχηση αναγκών.

Πνευματική καλλιέργεια, ανάπτυξη κρίσης, προβληματισμού για ουσιαστικότερες αναζητήσεις.

Πνεύμα ολιγάρκειας, αυτάρκειας, επιδίωξη ευτυχίας μέσω του αγώνα για ποιότητα ζωής πιο ανθρώπινης και ουσιαστικής. Αυτό προϋποθέτει ορθό ρόλο των φορέων αγωγής:

Οικογένειας: μετάδοση ηθικών αξιών.

Σχολείου: ανάπτυξη κριτικής.

ΜΜΕ: περιτομή διαφημιστικής ασυδοσίας.

Πνευματικοί άνθρωποι: επισήμανση κινδύνων απ' την ανισομερή ανάπτυξη τεχνικού-πνευματικού πολιτισμού.

- Πολιτεία: η επιστημονικοτεχνική παραγωγή να συνοδεύεται από πνευματική ανάπτυξη, περιορισμός αλόγιστης κατανάλωσης.